

# AMICULU FAMILEI

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

## EPISTOLE.

### Antai'a epistola.



A di cându mai toti cetescu si multi din cetitori  
Cu mare nerabdare prin cărți totu frundiurescu,  
Apoi si ei cu pén'a in mâna altuiescu  
Pe carte alta carte cu rara dibacia, —  
Tu vrei se scriu, amice, anume despre scrieri,  
Se inmultiescu multimea, parerea se mi-o dau,  
Cá despre dên's'a altii parerea ér' se-si dee

Si asia se mérga valulu in cursu-i infinitu.  
Ei bene! si pescariulu se duce'n marea larga,  
Cându vântulu si auror'a f-i paru bene-venite;  
Elu meseri'a-si pórtá chiar' cându ar' fi si-o suta  
De soçi de-ai sei cu vase pe-a mării apa lucia.

Tu benele-omenirii doresci - iubite-amice —  
Si cu deosebire-lu doresci germaniloru  
— Celoru mai de aproape din cetatienii tei; —  
Dar' téma ai de-atâtea volume stricatióse.  
Ce-adesu cu'ntristare vedutu-le-amu la noi.  
„Ce potu séu ce-ar' potea mai multi barbati de bene  
Uniti, séu domnitorii se'ndrepte-aici, s'ajute?“  
Acésta intrebare f-mi pare-a ff'nsemnata  
Si fórté seriósa. Ci ea m'a nimeritu  
In voia buna: Câmpulu roditu f-mi stralucesce  
In radie aurie, eterulu f-mi aduce  
Pe apele pribege arome recoróse  
Si celu voiosu si lumea cu dragu mi ti-o privesce,  
Ér' grigi'a'n departare cá unu noru usioru o vede.

Ce pén'a mea desémna, usioru se póte sterge;  
C' a literiloru vitie n'au radacini adúneci,  
Desi — precum se díce — facu butu eternitatii,  
Multor'a li vorbesce column'a tiparita  
Intocmai cá si faci'a — privindu-o in oglinda; —  
Trasurile placute uitate-su in curéndu,  
Uitatu e si cuvéntulu, desf timbratu de-arama.

Usioru plutesce vorb'a incolo si incóce,  
Cându multi vorbescu si 'n vorba-si

S'aude fie-care pre sene numai séu cându  
S'aude totu pre sene si'n vorb'a cea straina.  
Cu cartile-i totu ast'feliu: Totu insulu se cetescu  
Pre sene dintr'o carte, ér' déca-i unu erou,  
Cetindu-o contiénutulu ei si lu amalgaméza.  
De totu zadarnicu dara e zelulu teu, amice,  
A omului pornire-otarita se o schimbí  
Prin scrieri; dar' tu poti se-i intaresci sémfírea  
Séu — de-unu novitiu de-ai datu — chiar' forma f-i poti da.

De e se-mi spunu parerea asia precum gândescu,  
Atunci temeinicu dícu cá crescere deplina  
Ne dá viéti'a numai, ér' vorbele puçina  
Insemnate au. Cà-ci adeca cu dragu  
Ne alipimu urechi'a de ce'a ce 'ntaresce  
A nóstra socotintia, dar' ce am audítu  
Nu trebui se'ntarésca socotintí'a nóstra,  
Si ce nu ni-ar' placé, amu crede dóra numai  
Cându retori mari ni-ar' spune-o, desí a nóstra minte  
In largu-i cându se vede, ér' cauta se-si afle  
Adesu batut'a cale. De vrei cu bucuria,  
Iubire, voie buna se affi ascultare,  
Atuncia esci silitu se lingusiesci. De vrei  
Se'ndrepti o cuvéntare la massele de josu,  
La principi si la regi: detoriu esci tuturor'a  
Istorii se li spui, in cari s'apar' aieva  
Ace'a ce dorescu si'n viéti'a-ar' vré se aiba.  
Homeru e ascultatu de toti si e cetitu,  
Cà-ci lingusiesce mintea ori-carui, ce-lu asculta.  
Séu dóra Iliad'a nu farmeca sémfírea  
Eroica'n palate si'n cortulu regelui?  
Acolo fie-care f-lu vede pe erou  
Cu coifu, harnisiamentu. Din contra, 'ntiepleptiunea  
Vestita-a lui Ulysse o affi mai cu séma  
Pe piatia'ntre burghezi. Aici chiar' cersítorulu  
In hainele-si de sdrentie mai nobilu se sémfítescu.

Asculta unu esemplu, ce mi-a venit in minte:  
Pe chieulu celei urbe a dieului Neptunu,  
Acolo unde lei inaripati primescu  
Dieésc'a venerare, am audítu odata  
Povestea urmatóre, ce'n cercu strénsu de poporu

Rapsodele nemernicu asia o povesti:  
 Odata — dîse dînsulu — fui aruncatu de valuri;  
 La tiermulu insulei — Utopi'a numita. —  
 De-a fostu cându-v'a vre-unulu din voi pre acolo  
 Eu nu sciu; in spre stînga de-ale lui Ercule  
 Columne situata-i cea insula — in mare. —  
 Cu amicitia-acolo am fostu primitu si dusu  
 Intr'o ospetaria, in care mi s'a datu  
 Mîncari si beuture din cele mai alese,  
 Precum si bunu serviciu si môle patu de somnu.  
 Asia trecú o luna si eu am fostu uitatu  
 Cu totulu de'ntristarea, nevoi'a-mi de 'nainte.  
 Dar' inse dup'unu tîmpu me cãm cuprinse grigi'a:  
 Birtariulu oari cu mine ce-a face, cându la fine  
 Mi-a cere socotél'a? cã-ci pung'a-mi erã góla.  
 Nu-mi dá asia de multu! — rogáiu eu pe birtariu; —  
 Ci elu me ospetã mai bene cá 'nainte.  
 Atunci cuprinso de frica — cã-ci nu poteãm mai multu  
 Mâncã si duce grigia — am dîsu birtariulu:  
 Te rogu, fã socotél'a se-mi vina eftina!  
 Elu inse cu mania, chiorislu privi la mine,  
 I-si apucã bastonulu si fara indurare  
 Me unse preste spate, î-mi trase preste capu  
 Si pe aci tiranulu erã se me omóre.  
 Eu, dându pe usia-afara amu alergatu la jude.  
 Naintea lui indata adusu fû si birtariulu,  
 Ce ast'-feliu catra jude grai cu apesare:

Asia li se cuvine celoru ce vatema  
 Primirea ospitala in insul'a acést'a  
 Si fara de rusine ceru dela ospetariu  
 Servire gratuita. Se rabdu insult'a ast'a  
 In propri'a mea casa? Nu! ar' fi trebuitu  
 In peptu s'amu unu burete in locu de anima,  
 Cã se o fi rabdatu.

Deci judele î-mi dîse: Inghite tu batai'a,  
 Cã-ci prea ai meritatu-o, ba inca si mai multa;  
 Si de votesci de-acum'a aicé se remâi  
 — In insul'a acést'a locuitoriu se fii —  
 Apuca-te de lucru cã bravii cetatieni!  
 Vai, Domnule! — strigatu-am eu — nici odata inca  
 Nu m'am deprinsu la lucru, si-asia nici unu talentu  
 Nu amu, cu care omulu mai lesne se nutresce.  
 Porecl'a „pierde véra“ 'n batjocura primitu-amu  
 De micu, si de acasa ai miei m'au alungatu.

O, salve! — dup'ace'a î-mi dîse judele; —  
 De-acum'a totu-de-a-un'a se stai in capulu mesei  
 Comun'a in consiliu cându se va adunã,  
 S'aibi loculu de onóre, pe care î-lu si meriti.  
 Dar' cauta te feresce se nu te-ademenesca  
 Cum-v'a ér' la lucrare ispit'a rusînosa!  
 Vedi, nu cum-v'a hãrlotiulu séu vês'l'a se se afe  
 In locuint'a t'a, c'atunci pe totu-de-a-un'a  
 Pierdutu ai fi, pierdiendu si hran'a si onóre.  
 Ci detori'a fia-ti, a te-aretã pe piatia  
 Cu mânilu in siolduri, a stã pe burt'a plina,  
 A ascultã in ticna pe-ai nostri cântareti  
 Cum dicu placute hore copileloru cându jóca  
 A stã privindu la joculu copiiloru: acést'a  
 De-acum ti-i detori'a. Ia sém'a, implinesce-o!

Povestea se finise si toti ascultatorii  
 Cu feçiele voióse erãu, si î-si doriãu  
 Se vina éra tîmpulu cându s'ar' aflã birtari  
 Cã celu din povestire, ba î-si doriãu se rabde  
 Batai chiar' cum rabdase rapsodele nemernicu,  
 Cã dînsulu numai s'aiba mîncari si beuture,  
 Precum si bunu serviciu si môle patu de somnu.

### Epistol'a a dóu'a.

Tu fruntea, scumpe-amice, î-ti incrietesci; acesta-i  
 Semnu c'ale miele glume nu-ti suntu bene-venite.  
 Ei, sciu cã seriósa a fostu a t'a 'ntrebare  
 Si cã totu seriósu ai vrutu se-ti si respundu ...  
 Dar' crede-me, cã sînguru eu nu sciu ce sîmtire

Glumétia'n peptu avutu-am, atunci'a cându ti-am scrisu.  
 Ci éta-me acum'a urmezu mai reculesu:  
 Tu-mi dici: „cãtu despre mine, las' se petréca lumea  
 Cum i-a veni mai bine la cale cu cetitulu;  
 Dar' cugeta l'a-miele copile, ce poetulu  
 Siretu chiar' si in casa-mi la rele le deprinde.“

La ast'a eu, amice,-ti respundu cã mai usioru  
 Aflã se póte leaculu, decum ai cugetã:  
 Copilele suntu bune si ele prea cu dragu  
 De lucru se apuca. Asia. dà-i — spre esemplu —  
 Unei'a chieile dela chelariu si spune-i  
 De grigia cã se pórtu de vinurile t'ale,  
 Indata ce vieriulu séu vre-unu negutietoriu  
 Ti le-a adusu acasa si pivniti'a boltita  
 De dînsese e plina. Aice o copila  
 Gasesce multu de lucru: multimea de butóie,  
 De sîpuri si-alte vase desierte, a tiéneã  
 Curate totu-de-a-un'a si'n rînduiala buna.  
 Apoi adesu privesce ea mustulu in mişcari  
 Spumegatóre, tórna azolo unde-i lipsa  
 Bulbucii cá s'ajunga la vran'a vasului,  
 Si ast'-feliu se cunósca, cându pe deplinu curata  
 Si pe deplinu de buna se va poteã pastrã  
 Alés'a beutura pe anii viitori.  
 Copil'a 'n modulu est'a mereu va fi 'ngrigita  
 Se tórne, se slobóda, se spele, se asiedie,  
 Cã, ori si cându vei cere, pe mésa se-ti aduca  
 Acelu soiu de licóre, ce anim'a-ti poftesce.

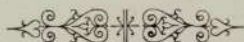
Altei'a din copile incredintiaza-i cuchn'a.  
 Aice'n adeveru e lucru m ltu si greu;  
 C'a preparã bucate gustóse 'n tóta diu'a,  
 A fierbe vér'a, érn'a si-a nu prea alergã  
 La pung'a tatalui, e lucru greu. Copil'a  
 Grijesce primavér'a la tîmpu se aiba pui,  
 Boboci si ratie érasí silesce se nutrésca,  
 Si totu ce-duce tîmpulu, la tîmpu ea cauta  
 Pe mésa se-ti intinda, bucatele se-ti schimbe  
 Din dí in dí si ast'-feliu se-ti faca bucuria,  
 Indata ce-a se cóce inepu a verii fructe,  
 Copil'a se gândesce din ele cum se aiba  
 Pe érna in destulu. In pivnitia curechiu  
 Éa pune la muratu si pepeni si salate,  
 Ér' a Pomonei daruri le strînge in camara.  
 Cu bucuria dîns'a primesce laude  
 Din partea tatalui si a sororiloru  
 Si de nu reusiesce'n cev'a, atunci mai mare  
 Nenorocire are, decãtu cându ti-ar' fugi  
 Unu debitoriu si numai politi'a ti-ar' lasã.  
 Fiindu bucatarés'a mereu asia-ocupata,  
 I-si insusiesce dilnicu virtuti de casnicia,  
 Ce-odata suntu men'te s'aduca fericire  
 Unni barbatu cu minte. Si déca in tîmpu liberu  
 Voiesce se cetésca, atunci de siguru cauta  
 O carte de bucate, de cari pâna acum'a  
 Zelósele de pressa cu sutele ni-au datu.

A trei'a din copile grigiasca de gradina,  
 Ce dór' nu-i condannata cã se selbataciésca  
 Si cas'a cu-umédiala si buruiene rele  
 Se ti-o impresure, ci-anume e menita  
 Se fia impartita in straturi maiestrosé  
 — Ai cuchnei furnisori de tinere legume  
 Si alte fructe-alese. — Asia intemeiaza  
 In modu patriarchalu unu micu símpoporatu  
 Regatu in giurulu teu si de ti-'i cu potintia —  
 I-lu mai imprejmuesce cu servitori fideli.  
 De ai mai multe fiice, ce lucruri femeiesci  
 — Siediendu — mai cu placere voiescu se'ndeplinésca,  
 Atunci e si mai bene; cã-ci aculu preste anu  
 Raru cându se afla 'n pace. Cum s'a'nmultitu cusutulu,  
 Cãrpitululu fara capetu, spalatululu si calcululu,  
 Atunci'a si copilei î-i place-a se'mbracã  
 In cattanele fine si'n haine lungi cu şlepuri,  
 Cu cari gradini si strade in urma-si matura  
 Si pulbere stîrnesce'n salónele de jocuri.

In adevèru, amice, f-ti spunu, cà de-asiu aveá  
Eu chiar' si o duzina de fiice'n cas'a mea.  
Nici cându n'asiu stá pe gânduri, ce se li dáu de lucru  
— Cà-ci ele sêngure destulu f-si facu de lucru —  
Si astu-feliu nici o carte 'n decursulu anului  
Dela 'mprumutatoriu de carti n'ar' cutezá  
In liniscit'a-mi casa se tréca preste pragu.

(W. Goethe.)

C. Morariu.



## B A B E T ' A .

Romanu.

(Urmare.)

### CAPITOLUL XII.

#### Desbinarea.

De cându se dusesè Ionu din cas'a lui nenea Radu, pare cà imbetrânise cinstitulu tîeranu si cu soçi'a-s'a, vediéndu cu ochii.

Ce le folosiáu loru acum acele bogatii, pe care le strinsesè din banii primiti pentru tîenerea baiatului, si cari se inmultiserá de-atunci, chiar' fâra cà nenea Radu si soçi'a-s'a se se mai fi truditu inadinsu pentru acést'a.

Dar' vorb'a ce'a românesca: lacu se fie, brôșcele se aduna. Fusesè greu pâna ce succese temeli'a, acum se inbogatiá pe dí ce mergeá totu mai multu.

Dinaintea Ulmeniloru cocosiserá treb'a cu Jonic'a. Ei nu marturisirá nimeni adevèru, cà adeca acelu baiatu nu erá alu loru, si cà 'lu luase Zarafulu Nusm'a la sine, dupa dreptulu ce avea acést'a dela tat'a lui Jonica, ci sustienurá, cà Zarafulu, dar' mai cu séma soçi'a lui indragise asia de multu pe fiiulu loru, încâtu se insarcinase a-lu tîenè la elu totu tîmpulu câtu va cercetá scolile dela Stefanesci si a-lu trimite apoi la invetiatura mai mare prin tîeri strîne. Dupa cum scimu multi din ómeni acum nu-lu prea credeáu pe nenea Radu, dar' éراسi multi 'lu préfericeáu si-lu invidiáu.

Elu inse nu erá nici de cum de invidiatu in acést'a priviinta.

Iuim'a s'a prea sêmtitóre pentru starea in care se aflá, nu se potuse mangaiá nici de cum de departarea acelu copilu, pe care se deprinsesè a-lu iubi, cà pre alu seu propriu, cà-ci acestu copilu, dupa cum scimu, de cându venise in orasiu, nu mai voiá se scia nimicu de parintii sei dela satu.

Nenea Radu veniá adese-ori la Stefanesci. De câte ori veniá nu lipsiá nici odata de a nu cercetá cas'a domnului Aristide Nusm'a, facéndu-si de lucru pe acolo sub feliu de feliu de preteste, numai si numai cà se póta zari din departare macaru pe „domnulu loru“ cum numiáu ei acum pe Jonic'a.

Apoi cându se intorceá acasa trebuia se povestésca lelei Maria cum 'lu vediuse pe domnulu loru, cum i-se paruse, ce mai audise despre elu,

ér' lelea Maria se bucurá cându aflá, cà a mai crescutu si cà este domnu in tóta puterea cuventului.

Cându se intemplá se vina si lelea Maria la orasiu, atunci cautáu amendoi se-lu zarésca macaru in trecátu pe Jonic'a.

In díu'a de ingropatiune a betranului Nusm'a alergaserá cà se iee si ei parte la alaiulu lui, cà-ci prin Jonica se sêmtiáu si ei aliati intru câtu-va cu cas'a Zarafului si credeáu de datori'a loru a dá reposatului cea de pe urma onóre.

Totu odata inse le venise dorulu a revedeá pe Jonica, la ce'a ce li-se presentá prin conductu unu privilegiu cum nu avuserá nici odata.

Onest'a parechia dela tíera se profitá de acést'a ocaziune in mesur'a cea mai mare, privindu necurmatu la Jonica si urmarindu cu cea mai mare atentiune si celu mai viu interesu tóte mișcarile s'ale.

Dupa ingropatiune eráu hotariti se plece acasa dar' pâna a nu esegutá acést'a a loru hotarire ar' fi doritu prea multu se mai véda inca odata pe fiiulu loru de sufletu.

Se invertirá deci câtuva tîmpu impregiurulu locuintei lui Aristide Nusm'a, la care siedeá Jonic'a.

„Nu-o mai esi astadi, nevêsta,“ díse nenea Radu càtra lelea Maria dupa unu tîmpu óre-care.

„Asia credu si eu,“ oftá lelea Maria.

„Hai, se plecâmu dara,“ adausè nenea Radu.

„Se plecâmu,“ repetá lelea Maria.

„Si indreptará pasii spre strad'a, care-i sco-teá din orasiu sí-i duceá acasa.

Tocmai cându eráu se cotésca, audise inde-reptulu loru o vóce rabusita strigându, „tata, mama!“

Erá o vóce de omu, ér' nu de baiatu.

La améndoi li-se pareá cunoscuta.

Amendoi 'si díserá in sine:

„Pare cà e Jonica!“

Dar' amendoi se grabiserá a adauge:

„A, Jonica, elu nu ne mai díce: tata, mama.“

Nu avusè inca tîmpu a se chibzui mai de parte asupr'a acestei pàreri, cà-ci acel'a care strigase dintr'o sêngura saritura i-i ajunsesè.

Erá in adevèru Jonic'a.

Dar' câtu erá de schimbatu.

Faci'a s'a cea rece de alta data, acum erá consumata de vapaietele unui focu care-i ardeá sufletulu.

„Tata, mama,“ repetá elu inca odata.

Nenea Radu si lelea Maria se oprirá uimiti.

In sufetele loru cele nevinovate se luptá bucuri'a cu spaim'a.

„Éta-lu dragutiulu!“ esclamá lelea Maria.

„Ce tí-s'a intemplatu, pentru Domnedieu!“ adausè nenea Radu.

„Mergu cu d.-vóstra,“ scóse Jonica cu greu din pieptulu seu, care se sbateá de o framéntare fórte mare.

„Unde? la Ulmeni?!“ intrebá lelea Maria mirata.

„Da, la Ulmeni!“ făcù Jonica pe scurtu.  
 „Dara... voi se obiecteze nenea Radu.  
 „Voiesci se întrebă, că nu mai mergu la scôla,“ î-i taiă Jonic'a vorb'a.  
 „Asia dieu, ast'a voiám se dîcu!“ respunsè nenea Radu.

„Adi si mâne nu-oi merge, că-ci am se me întielegu cu d.-t'a tata!“ dîse Jonic'a posomoritu.  
 „Ce s'a întemplat! De cându te-a luat in casa zarafulu nu ai mai venit la noi, ba nici nu-ai mai vorbitu cu noi? Trebuie că este unu lucru mare, care te-a potutu indemná la acestu pasiu, pe care-lu faci acum.“

Jonica nu respunsè indata la acésta întrebare. 'Si aduse aminte de causele care-lu retiê-nuserà pâna acum dela o apropiere cătra presu-pusii sei pariinti, si nu sciá in ce tonu se-si formaleze cererea s'a.

Lelea Mari'a se uità la elu, cá la Domnedieu, si aseptá cu zmerenie vorbele s'ale.

„M'am desbinatu cu domnulu Aristide Nusm'a,“ dîse in fine Jonic'a.

„Te-a desbinatu!“ exclamà lelea Maria.

„Din care pricina?“ adausè nenea Radu.

„Fiindcă d -nulu Aristide de-odata si-a schimbatu cugetulu faća de mine!“

„Si-a schimbatu cugetulu!“ dîse éراس lelea Maria plina de mirare.

„Ce feliu?“ repetà éراس nenea Radu.

„Pâna acum erá invoitu cá se me dee la invetiatura, se me facu doctoru!“

„Asia sciám si noi;“ afirmà nenea Radu.

„Astadi inse m'a chematu la sene si mi-a descoperitu, că are de gându se me faca tovarasiu la zarafi'a s'a.“

„Tovarasiu la zarafi'a s'a!? n'ar' fi reu nici ast'a,“ observà nenea Radu cu firea netulburata. Jonic'a se oprí pe locu si-lu priví uimitu.

Cumpetulu saténului la audírea acestei scire, care-lu suprinsesè chiar' pe elu, 'lu frapà.

„Dupa parerea domnului Aristide,“ dîse Jonic'a continuându a merge cu cei'alalti spre Ulmeni, „ar' fi chiar' mai bine pentru mine, déca asiu primí tovarasi'a. Da nu numai mai bine, — ar' fi chiar' unu norocu nespusu.

„Adeca e vorb'a de bogatie,“ făcù nenea Radu.

„Da, de bogatie,“ respunsè Jonic'a.

„Apoi déca te multiamesci cu mai puçinu, se nu-ti para reu de desbinarea ce a-ti avutu.“

„Esti bogatu, tata?“

„Bogatu, că am sufletu, numai draculu e seracu, că-ci elu n'are.“

„Me poti dara tiené la scoli streine, pâna voi invetiá se me facu doctoru?“

„Te potu, nu te potu, ast'a nu se întréba. Destulu se sciá, că déca tîi cá se te faci doctoru, te vei face.“

„Asia fetulu - meu“, aprobà si lelea Maria, „déca vrei se tē faci doctoru, te vei face!“

Si la aceste cuvinte uitandu-se la barbatu-seu clintí din ochi, cá si cându ar' fi voítu se dîca: „ce scii tu, sciú si eu, n'am uitatu nemicu, de si

au trecutu de atunci cá vr'o optusprediece, nóuesprediece ani.“

„Acum mai remâne se sciú inca un'a,“ continuà Jonic'a cu unu óre-care respectu, ce-i inusufiase — cum am dîce — barbati'a, cu care tractase nenea Radu o cestiune atâtu de insemnata.

„Ce mai voiesci a sci?“, întrebà nenea Radu,

„La cine se siedu aici in Stefanesci, cele dóue, trei luui, căte mai am se mergu la scôla?“ respunsè Jonic'a.

„La cine?“ făcù nenea Radu. „Én' audi ce întréba Maria.“

„Audu, audu,“ dîse lelea Maria.

„Nu ve întielegu,“ insistà Jonic'a „Dóra nu aveti si aici vr'o casa, vr'o locuintia?“

„Noi se avemu casa in orasiu! Feritu-ne-au sfintii,“ exclamà nenea Radu.

„Ce amu poteá face noi cu o casa asia de fudula? adausè lelea Maria.

„Bine dar... spuneti-mi unde se siedu?“

„Unde...?“ repetà nenea Radu.

„Da, unde!“

„La domnulu Aristide Nusma, dîse nenea Radu seriosu si decisu.

„Dar' m'am desbinatu cu elu, observà Jonic'a, căm deconcentratu.

Nu sciá ce se crédia. Acum i se pareá că tóte căte a dîsu nenea Radu pâna acum, le-a dîsu din prostie.

„Déca te-a desbinatu cu elu, va trebui se se iee cu binele pre lãnga tine, cá se te impací cu elu.“

„Ai nebunitu!“ irupsè Jonic'a.

„'am nebunitu Haide adi cu noi. Mâne voi veni éراس la Stefanesci, si déca nu voiú sosí cu domnulu Aristide, care te va poftí se te întorci éراس la elu, apoi se-mi dîci că suntu prostu si nebunu.“

Jonic'a nu mai respunsè nemicu, că-ci nu sciá ce se spuna.

## CAPITOLULU XIII.

### *Biletulu de cununie.*

„Stefanu nu s'a mai aretatu de multu pe la noi,“ dîse dómn'a Sasanu cu tonulu ei celu apaticu.

'Si adusesè aminte de nepotulu ei, fiindu-cá mai de multa vreme veniá si elu, cá se iee o césca de ceaiu, sér'a, impreuna cu copilele, cu guvernant'a si cu cine se mai nimeria din puçinii amici si amice ai familiei.

In asta séra venise si cocón'a Tica, apoi si Tomiti'a, care dela unu tēmpu incóce erá admisu in acestu cercu mai intinsu alu familiei.

Domnulu Sasanu rare-ori luá parte la ele. Nici in asta séra nu erá de faća.

„Dar' nu v'a spusu că se insóra,“ întrebà cocón'a Tic'a.

„Se insóra,“ dîse dómn'a Sasanu spariata. Babet'a se ingalbinise.



Dominec'a floriloru in Jerusalemu.

Chiar' si Sofi'a fét'a cea mai mica a dómnei Sasanu pareá impresionata de acésta scire.

Numai Tomiti'a si Leniti'a pareá cá nici nu audiserá.

Eráu ocupati — a se privi reciproc pe furisii.

Consternatiunea ce produse scirea cocónei Tic'a asupr'a unei părți din societate provocá o mica pauza in conversatiune, care nu erá nici odata prea animata.

„Ba dieu, nu sciti nemicu?“ continuá cocón'a Tic'a, care faceá o predilectiune din colportarea diferiteloru sciri.

„Dreptu se-ti spunu,“ respunsè dómn'a Sasanu, „me cáim indoiescu de adeverulu acestei sciri.“

„Va fi o gluma din partea dómnei Reveanu,“ observá guvernant'a.

Reveanu erá numele de familie alu cocónei Tic'a.

„Déca mi-a mintitu Stefanu, apoi mintu si eu,“ díse acést'a.

„Ti-a spusu elu in persóna, cá se iusóra,“ întrebá dómn'a asanu.

„Da, m'a poftitu se-i fiu nanasia!“

„Asia.“

„Si cându i-am observatu, cá de ce nu te-a poftitu pe tine Mari, se-i fii nasia, cum s'ar' fi covenitu, de óre-ce i esti matusia, mi-a respunsu, cá s'ar' sfít de tine.“

La aceste cuvinte, cocón'a Tic'a clintí din ochi, privindu spre Babet'a.

Dómn'a Sasanu tresari de spaima, ér' Babet'a de ciuda.

Sofi'a, vedindu pe guvernant'a loru atátu de iritata, se sémfí tare indispuza si pentru a scapá din acésta situatiune neplacuta díse:

„Madamoasela draga mi-e somnu, se mergem susu.“

Leniti'a se grabí a protestá:

„Ba nu, se mai stamu puçiuu,“ díse ea.

Dicúndu ast'a nu se potú oprí de a nu aruncá inea o privire ascunsa asupr'a Tomitiei.

Guvernant'a surprinse acésta privire. Totu odata vediu façi'a Tomitiei, cá si transfigurata sub efectulu miraculosu alu amorului ascunsu.

Frumseti'a acestei feçié inspirate de o gîngasia pasiune o frapá.

Din acestu momentu concepú o ideia funesta.

„Mergemu?!“ repetá Sofi'a.

Guvernant'a tresari cá dintr'unu visu.

Uitase de realitate.

„Facúndu o sfortiare asupr'a-si, respunde:

„Mergeti. drageloru mele.“

„Nópte buna,“ díse Sofi'a sculandu-se cá se plece.

Leniti'a erá silita se-o urmeze.

Tomiti'a o urmari cu ochii, pâna ce disparú, apoi cá si cându de-abiá in acestu minutu si-ar' fi adusu aminte de lumea care-lu impresura, pusé mân'a in pusunariu si scósé de-acolo unu biletu; pe care-lu intinse dómnei Sasanu, dicúndu:

„A sositu astadi cu post'a pentru d.-t'a, pardonu cá am uitatu a vi-lu dá pâna acum.“

Dómn'a Sasanu luá biletulu in primire, nu-lu deschise inse ci-lu pusé pe mésa.

„Si nici nu întrebi pe cine va luá de soçié,“ reluá cocón'a Tic'a.

Dómn'a Sasanu ar' fi intorsu cu mare placere vorb'a, cá-ci nu-i placea nici decumu discusiunea asupr'a acestei afaceri aici façiá cu guvernant'a.

„Pe cine, pe cine?“ întrebá Babet'a.

Vócea ei nu tradá in acestu momentu nemicu de cátu o viia curiositate.

Dómn'a Sasanu, ba chiar' si cocón'a Tic'a, eráu surprinse de acésta subita schimbare.

„Este fat'a unei veduve sermane din mahalau'a „popa sóre.“

„Frumósa?“ continuá Babet'a.

„Frumósa si tinerica,“ afirmá cocón'a Tic'a.

„Cându va fi nunt'a?“ adausè Babet'a.

„Déca nu me insielu, biletulu de cólea cuprinde tocmai invitarea de nunta,“ díse cocón'a Tic'a dreptu respunsu, — dómn'a Sasanu la acést'a observare luase biletulu de pe mésa, 'lu deschisesè 'lu parcursè cu o aruncatura de ochi si díse:

„Da, este invitatiunea de nunta!“

„Asia dara totusi este adeveratu,“ esclamá Babet'a cuprinsa fâra de veste cá de unu feliu de furie. „Adeveratu si d.-t'ale nu-ti pasa cátu-si de puçinu de acésta mârsiava portare a nepotului d.-t'ale.“

„Domnisióra...“

„Asia, domnisióra... altu nemicu,“ continuá guvernant'a, vorbe góle, promisiuni, si déca ceru cá se ve aduceti aminte de promisiuni atunci mi-o luati in nume de reu, nu-i asia...“

Tomiti'a, care dupa departarea Linitei nu avea interesu cá se mai stee si care se omitea penibilu atinsu de scen'a ce guvernant'a faceá stapénei s'ale 'si luá vo'ra de a parasí societatea.

Dómn'a Sasanu 'lu congediá bucurosu, cá se scape de unulu dintre martorii portarii necuviin-tiose a Babetei.

Cum esi Tomiti'a pe usia, 'si luá si guvernant'a fâra de veste sér'a buna si plecá plangéndu amarnicu.

„A nebunitu, rogu-te, Mari draga,“ întrebá cocón'a Tic'a.

„Nu sciu,“ respunsè întrebat'a.

„In locul tu, scfi ce-asiiu face?“ „Asiiu luá-o de mâna si asiiu scóte-o frumusieliu afara.“

„Ah draga, nu potu se facu ast'a!“

„De ce nu?“

„I suntu datóre cu recunoscintia!“

„Ce feliu de recunoscintia?“

„Pentru ingrigirea ce a avutu totu-de-a-un'a, de câte ori eráu copii bolnavi.“

„D'apoi nu erá datori'a ei?“

„Datori'a?! N'am angagiatu-o cá ingrigitóre de bolnavi.“

„Nu, nu, ast'a i dreptu. Trebuie se recunosc si eu, cá a facutu mai multu de cátu i-ar' fi fostu datori'a. Dar' pentru ast'a nu-i se cuvine se-ti vorbésca asia cum ti-a vorbitu acum, si se pretindia dela tine cá s'o mariti, dupa cum sciu, cá a pretinsu.“

„Omulu trebuie se mai suferé si lucruri necuviin-tiose.“

„Da, trebuie se suferé, cându n'are in catrau, cându i vine unu focu, unu necazu, in sférsitu ce-

va ce ne trimite proni'a cerésca, dar' cá se înduramu asemenea lucruri dela... curu se-i dŃcu... servitóre, asia dela o servitóre, ast'a-i prea afara din cale."

"De n'ar' fi copilele!"

"Copilele suntu destulu de maricele, nu mai au trebuintia de guvernanta."

"Ba ale, dieu au trebuintia, nu de guvernanta, ci chiar' de domnisiór'a Babet'a."

"Pentru ce?"

"Pentru-cá s'ar' sêmŃti nefericite déca le-ar' lipsi. Cine le-ar' mai vorbi cum scie se le vorbésca dên's'a."

"Asia, asia, ar' fi nefericite, déca nu ar' mai audŃ de acele flécuri nemtiesci, de sentimentalitate, de pomu de craciunu si altele. Vorbesce-le tu de lucruri românesci, spunele de Ilean'a Cosinzian'a, de Fetu-frumosu, pune-le se cânte doine, se admire frumós'a nóstra natura si se vedi cá preste puçinu voru uitá de nemtióic'a loru si voru incepe a sêmŃti romanesc."

"Ai dreptate drag'a mea, inse de unde se-mi iáu têmpulu necesaru?"

"Vedi asia, pentru indolenti'a t'a, se suferi pe acésta nemtióica reutatiósa impregiurulu teu, se-ti instreinezi copilele dela tine."

"Nu mai are ce se iustreineze, cá-ci deja nu me mai intielegu si nu le mai intielegu. Dieu ar' fi fórte nefericite ele si eu, déca de-odata am fi avisate unele la altele."

"Me miru numai cá soçiu-teu a suferitu aceste lucruri!"

"Soçiu-meu, ah, elu este ocupatu cu negotiulu seu!"

"Care merge destulu de bine, asia in câtu ar' mai potea se lase trebile si in grigi'a baietiloru. Tomiti'a de esemplu este unu baiatu fórte cum se cade."

"Dá."

"Cá si facutu pentru Leniti'a."

"Unde te duci cu gândulu?! Dar' dreptu se-ti spunu si eu am inceputu se-mi dŃcu acést'a dela unu têmpu incóce. Inse Georgiu soçiu meu, se n'audia cumv'a despre acést'a, cá-ci ar' turbá."

"De ce?"

"Fiindu-cá viséza de domni, de boierŃi pentru fetele lui. Nu vrea se faca dintr'ensele negustorese, — apoi chiar de ar' face, trebue se fie milionare."

"Lasa, vomu vorbi noi de alta-data despre aceste tóte, — nópte buna."

"Te duci draga? nópte buna!"

"Culca-te, cá-ti cadu ochii de somnu!"

(Va urmá.)

TEOCHARU ALEXI.



## FÉT'A DE PESCARIU.

— Noveleta. —

I.

Sórele apuneá in norii purpurii tiviti cu auru. Pre balconu tristu si gânditoriu siedeá Laurentiu. In ochii lui negrii luciá unu focu tainicu. Din cându in cându câte unu surisu dorerosu dá feçiei s'ale o expresiune sinistra.

Pre o mesutia se afláu requisite de scrisu, si elu se gândiá, cá-ci aveá se scrie. Tabloulu ce se aretá catra apusu erá asia de frumosu încátu ori-cine se-ar' fi inspiratu — afara de elu. Sermanulu nu sciá déca sórele apune séu resare... Elu nu vedeá norii preserati cu auru ce cadeá din sóre. Elu nu vedeá padurea, rŃulu, valea si muntii din departare cari atingeáu ceriulu...

Elu nu sciá alt'a decâtu cá a resaritu si pentru elu odata sórele, dar' s'a stŃnsu indata, parasindulu in o nópte profunda si dorerosá. Si déca ochii lui vedeáu lumea, — sufletulu lui nu vedeá nemicu — erá in intunerecu...

Si sórele lui nu aveá se mai resara, elu a apusu pe vecte!...

— Pierduta pentru totu-de-a-un'a!... oh! acestu „totu-de-a-un'a“ cum suna de desperatu! a sioptitu Laurentiu privindu in departare, dar' fâra a gustá, fâra a se interesá de frumsetiele naturei... Pre busele lui incepú a resuná o melodia lina carea din ce in ce deveniá mai forte pâna se prefacú in o cântare puternica si doiósa.

Dar' cântarea ast'a nu semêná cu alte cântari... Vócea lui inca nu erá cá a altor'a... da, se deosebiá si cântarea si cantaretiulu de alti moritori. Éta cantarea:

Cându sórele cade ascunsu dupa muntii  
Cu glasulu mieu debilu strigu numele teu,  
Asia cum odata condusu de iubire  
Sioptiám alu teu nume o angerulu mieu!...

Aduceti! aduceti! pescari mreje multe  
Se scótemu unu pesce din Muresiulu lina,  
Aduceti si éta ve juru pe-alu ei nume  
Cá are se fie spectaculu sublimu!...

Ha, ha, ha... si góla din unde spumóse  
O dŃna vomu prinde... cu trupu mladiosu...  
Vai anim'a 'n mine se rumpe in dorere  
Ah! unde'mi-e visulu... sublimu si frumosu?!..

Si candu finiá aceste versuri, Laurentiu celu seriosu rídeá rŃsu de nebuuu. — — —

— Totu ast'a... pentru ce totu ast'a, dulce frate, — dícea Malvin'a sor'a lui Laurentiu, esindu pe balconu si imbraçisiandu-lu... De câte-ori ti-am spusu cumcá cantarea ast'a nu-mi place, Ńmi face multu reu candu o audu, si apoi nu sciu cum o canti tu, nu sciu ce apesare si intielesu dái cuvintelorui ei, încátu eu me cutremuru audŃndu-o.

— Lasa-o ast'a, cânta alt'a séu lasa se-ti cantu eu, chiar' si jalnica déca vréi... si apoi cântarea t'a nici nu are nici unu intielesu. Asia-i cá me asculti dragulu mieu frate!? dícea apoi ér' Malvin'a privindu in ochii lui negrii si plini de lacremi.

— Da, te ascultu sora... Tu scii că eu te ascultu totu-de-a-un'a... Tu scii că eu numai pre tine te am. Spune-mi esci multiemita cu mine?..

— Asia sum multiemita... Si cum asiu si potea se fiu altumentrea? Au nu esci tu urzitoriulu fericirei miele. Tu esci care tiēni loculu de tata si frate, tu care mi-ai datu pre acelu pretinu alu teu pre care 'lu iubescu asia de multu si care va veni mâne că se ne unimu pentru totu-de-a-un'a primindu benecuvēntarea t'a.

— O, dulce sora! o, fintia dulce si scumpa animei miele! Tu care ai mangaiatu sufletulu meu sdrobitu de-atatea ori. Asculta rug'a mea si acum'a. Nu-mi refusă nici cererea ast'a facuta in ajunulu nuntiei t'ale. Draga Malvina cânta numai ultim'a strofa din poes'a mea care te infioreza. O strofa numai... ultim'a.

Si eră atăt'a farmecu si atăt'a dulcētia in acēsta rogare de frate, incatu Malvin'a abiă potū ingănă: că ea nu a cantatu nici odata acea poesia si că nu crede se o scie.

Dar' la acestea Laurentiu se scolă in petiōre, inaltu si mandru, si privindu in ochii ei, dīse in touu mai multu mustratoriu decātu rogatoriu:

— Dar' de atâtea ori am cantatu-o eu, si de atâtea ori me-ai auditu tu, — cum dara poti dīce că nu o scii?

— Voiu cercă, respuse acum Malvin'a devenindu palida. Apoi privindu amēndoi spre sōrele ce cadea dupa munti si aruncă asupr'a vâiloru si riuriloru radiale lungi si piedīse, au inceputu ambii:

Ha, ha, ha, si gōla din unde spumōse  
O dina vomu prinde cu trupu mladiosu  
Vai anim'a'n mine se rumpe 'n dorere  
Ah! unde mi-e visulu... sublimu si frumosu?...

Si candu a finit-o Laurentiu se lasă linu pre scaunu, apoi numai dīse nemicu... Er' Malvin'a plangeă unu plansu alnatoriu.

## II.

Candu unulu se nasce, altulu mōre. Candu unulu rīde altulu plange. Candu Malvin'a mana in mana inaintea altariului radiōsa de fericire jorā dragoste eterna lui Emilu, — Laurentiu se impușcă in cemetieru pre unu mormēntu.

Asia-i sōrtea si noroculu, candu la unulu i zimbesce de cel'alaltu fuge....

In castelu e ospetiū. Toti suntu adunati. Numai unulu lipsesce — fratele miresei. — Si nu se poteă fāra elu nemicu. Elu nu-i eră Malvinei numai frate, ci si tata de doi ani de dīle. Elu nu eră numai tata, eră mai mulu... eră urzitoriulu fericirei a doi teneri cari se iubiău cu unu amoru pasionatu si d'ice. — Dar' acestu sufletu nobilu, acēsta anima gingasia nu poteă se orneze mēs'a de nunta... elu eră rece... elu eră mortu...

Vēntulu siopteă printre frundiele arboriloru din cemetieru o siōpta jalnica si foile cadeău pe faci'a unui mortu care dormiă unu somnu eternu, unu somnu dulce.

Music'a resună in castelu unu cantu de bucuria, dar' anemele ōspetiloru erău torturate si

neliniscite... Mirēs'a plangeă, si mirele nu o poteă mangaiă.

Si nime nu scii unde e fratele miresei, afara de unu omu betranu si garbovu ce veghiă la capulu lui. — Eră mosiu caruntu — unu pescariu betranu.

Nici unu suspinu nu esii din peptulu lui, desī numai Domnedieu scii suferinti'a lui... Dōue fintie paziă elu... Un'a eră in unu mormēntu, alt'a lungita pe acelu mormēntu... Si elu care eră cu unu petioru in grōpa, plangeă dupa cei ce numai suntu... Dar' plangeă fāra lacrimi, fāra suspinu... plangeă plansulu celoru ce numai potu plānge. —

O! si dorerosu e ast'feliu de plansu!...

Din tēmpu in tēmpu moșnégulu scoteă o carte sigilata cu negru, o sarută cuprinsu de religiositate faciă de dulcele obiectu, apoi o ascundeă era in sēnu...

Eră scrisōrea pe care Laurentiu i-o imanuă pentru că se o dee sororei s'ale — dupa cununia. Eră scrisōrea ce a fostu scris'o in balconu in sēr'a precedentă, dupa ce a cantatu impreuna cu Malvin'a cantarea ace'a ce-i placeă asia de multu.

## III.

Dulce Malvina si scumpe pretine!

Dupa o esistentia de doi ani plina de suferintie si lacrimi, — astadi scapu si eu de necasurile lumei. — Nu me blastemati pentru-că n'am mai acceptatu cu departarea mea! Credeti-me — n'a statu in poterea mea! — Ascultati tragic'a istoria a vietiei miele si-mi veti crede:

— Trei ani suntu de candu me intorceām din strainatate. Ori cine care a fostu strainu in tiēra straina cātu am fostu eu, 'si pōte inchipui fericire ce me cuprinse candu mai vediu-i inca din departare culmile muntiloru si apoi vāile roditōre a scumpei miele patrii. Unu sēmtiementu asia de dulce e acest'a, incātu omulu ilu sēnte dar' nu-lu pōte nici candu defini.

Pre mine me impresionă fōrte multu momentulu acel'a, cā-ci eu aveām se gasescu in patri'a mea unu tata iubitoriu, o sora dulce si o copila rapitōre care me acceptă cu dragu... Trei fintie aveău se constitue tōta fericirea mea din lume... Fāra dōua asiu mai fi potutu trai, — dar' fāra copil'a rapitōre, fāra ochii ei albastrii si fāra anim'a ei cea buna — nici odata.

O! cāte ilusiuni pierdute!... Cāte planuri sburate in vēntu imi faceām, candu de departe zarti caminulu parintiescu! — Eră totu ace'a-si casa pre care am lasat'o. Totu acei plopi in gradina; — totu acelea vitie de vie pre marginile carariloru gradinei; si totu balanu — betranulu cane — mi-a esitu inainte că si candu asiu fi venitu numai din o preumblare de cāte-v'a ore.

Pre pragulu casei parentiesci 'mi esī totu acelu scumpu parente care me pretrecusē cu trei ani inainte... Numai tu Malvina... numai tu te-ai schimbatu, te-ai fostu facutu mare si frumōsa din copilandra ce erāi cāndu te-am lasatu. — O! cu cāta dragoste am cautatu in ochii tei, si cātu de



dulce te-am sarutat pe frunte! — Tu 'ti vei aduce aminte, — si te rogu se-ti aduci aminte, se scii că te-am iubit cătu pôte iubi unu frate, si se nu me blastemi.

Mai aveám se mai vedu pre Matild'a cea blonda, pre tovarasi'a t'a de scóla. Tu Malvina ai cunoscutu bine pre Matild'a, tu scii mórtea ei. Cându am lasat'o erá de 14 anisiori, subtírca, cu ochi albastrii cá de angeru, cu buze subtíri, cu mâni de céra si cu faci'a incinsa de o paliditate ce-i dá o espresiune ideala.

Erá séra cându am sositu. Abiá am acceptatu se vína deminéti'a cá se o potu vedeá si pre ea... N'am dormitu tóta nóptea. 'Mi faceám visuri de fericire. O vedeám lângá mine, mi se pareá cá o stríngu de mâna si atunci beatu de fericire sariám diu patu, 'mi acoperiám faci'a cu mânilé si plângeám cu amarú.

O iubiám asia de multu si o doriám preste mesura!

In fine se facú deminéti'a. — Am esítu in gradina si de acolo in câmpu la largu. — Erá o primavéra placuta. — Am mersu catra bercu, unde odinióra prindeám fluturi cu tine sora draga si cu Matild'a... O! acelea eráu tempuri fericite!... atunci erám egali....

Sperám cá o voiú aflá acolo la luntrei, in marginea bercului, pe unde Muresiulu e mai afundu... cá-ci acolo ne întelniám noi cá copii... Am speratu si o am aflatu-o!

Siedea pe o margine de luntre si impletía mreje pe sém'a tatalui seu, a lui mosiu Caruntu. Am vediutu-o de departe si am fugitu pâna la ea... Ea inse n'a fugitu spre mine. — Din contra s'au trasu doi pasi indereptu, si-a lasatu mânilé in josu si a privitu lungu spre zarea departata...

M'am opritu inaintea ei si am contemplatu-o. Domnedieule! ea erá asia de frumósa si asia de blânda, incátu am inceputu a plânge vediéndu-o... Si am plânsu eu si-a plânsu si ea! Cându am voitú inse se o imbraşiesiezu ea s'a retrasu, m'a impinsu linu cu mân'a si mi-a dísu:

— Nu dle Laurentiu! ast'a nu ti-o concedu... Nu-mi esci consângeanu, ci numai cunoscutu. Trebuie se te primescu ast'feliu. Si apoi cine-su eu cá se meritu imbraşiesirea d.-t'ale? O féta de pescariu si d.-t'a unu domnu... Din bunavointi'a tatalui d.-tale e dreptu cá am fostu dusa la scoli impreuna cu dulcea d.-t'ale sora, — dar' cine scie déca nu erá mai bine se fi remasu cum am fostu?!..

Apoi a tacutu cá-ci a inecatu-o plânsulu, — ér' eu rapitu, pierdutu m'am aruncatu asupr'a ei cu furie, am stríns'o la senu cu atât'a taría incátu a ingalbinitu si am depusu unu sarutu ardiotoriu cá sufletulu fetiorescu, pe buzele ei subtíri... O! momentu cá acel'a n'a mai avutu nici unu moritoriu! Sufletele nóstre s'au contopitu in unulu, animele nóstre bateáu lângá olalta si noi ne iubiám cu atât'a focu, incátu n'ar' fi fostu potere omenésca se fia in stare a ne despartí

... O! dulcea mea Matilda, pare cá te audu inca cum fmi díceái:

— Laurentie! tu nu scii cátu te iubescu de multu si cátu de tare me temu cá te-oiu pierde! Sufletulu meu se infiora, anim'a tremura in mine! Laurentiu! déca me iubesci, déca m'ai imbraşiesiatu fára voi'a mea, déca ai aprinsu in mine fiacar'a amorului cerescu ce me consuma — te conjuru pre numele maicei t'ale, nu me lasá!...

— Eu se te lasu? i diceám, si me entre-murám cându rostiám aceste cuvinte — — —

Dar' ce se mai descriu fericirile miele, cându ele au fostu asia de scurte?!... Ce se-mi mai sfarimu anim'a gândindu la ce am avutu si ce-am pierdutu!...

Le-am pierdutu... si preste câte-v'a óre voiú fi pierdutu si eu.

Matild'a aveá dreptate, cându se temeá cá me va pierde, numai s'a întemplatú din contra, cá-ci am pierdutu-o eu pre ea....

La vre-o câte-v'a luni dela cele descrise me preumblám pe marginea Muresiului acceptându-mi odorulu. — Cându vedu pe mosiu Caruntu cu capulu golu urmatu de alti patru pescari.

Au trecutú toti pre lângá mine, dar' nu mi-au dísu nemicu. Eráu tare preocupati.

Mosiu Caruntu n'a trecutú in víeti'a lui pe lângá mine se nu díca cev'a... Acum'a inse se pareá cá nici nu me observa.

Eu m'am dusu dupa ei. Me impingéa cev'a cá se-i urmezu, pareá cá-mi díce cinev'a: mergi, si eu am mersu.

Ajunsi la tiermurea Muresiului cei patru pescari cu mosiu Caruntu au intratu fie-care in câte o luntre, au desfasiuratu mrejele cari numai cu vre-o câte-v'a septemáni mai inainte le-a fostu gatatu Matild'a, si au inceputu a pescuí pre unde Muresiulu erá mai afundu.

Tempulu erá seninu, si in ast'feliu de tempu mai cu anevoie poti prinde pesci, de ace'a stându pe tiermurea Muresiului i-am dísu lui mosiu Caruntu:

— Ce te-a aflatu mosiu Caruntu de tocmai acum'a ai esítu la pescuitu?...

Betránului i veniá cu greu se vorbésca, dar' totusiu 'mi respunse:

— Astadi o se am norocu. Ascépta si vei vedé! — si dicându aceste faci'a lui luá o espre-siune de tristéti'a adúnca.

Am acceptatu... O! ce se ve mai scriu!.. Sufletulu meu se sbuciuma in dorere, cându me gândescu la acea scena teribila... Cându pescarii s'au apropiatu de tiermuri; cându mosiu Caruntu abiá trageá mrejele dela cáрма... atunci — o! atunci zarescu in mreje — nu pesce, ci pre Matild'a, pre dulcea mea Matilda, pre sufletulu meu, pre víeti'a mea! . . . . .

. . . O, Domnedieule! de ce nu am moritu atunci?... De ce nu am orbitu se nu mai vediú? se numai vediu lumea care pentru mine erá mai infiorátore decátu infernulu... De ce nu s'a sfarmatu ceriulu pre capulu meu, se moriu... se fi moritu atunci si se nu mai fi suferitu chinurile ce nu le-a mai suferitu nimenea pre paméntu...

Am cadiutu in genuchi inaintea cadavrului ei si am privit'o si n'am plânsu... o! atunci nu poteam plânge!...

Matild'a erá totu ea, — totu frumósa, nu erá cá alti inecati. Ochii ei eráu deschisi si cautáu la mine. Am sarutat'o cu atât'a dragoste, câtu n'a fostu amoresu in lume care se-si sarute pre amant'a s'a cu atât'a focu cá eu pre Matild'a mea cea mórta.

O! si ea erá mórta... erá pierduta pentru mine, si de ce? — — — — —

Dulce sora, nu me blastemá cá am facutu ce am facutu, ci me plânge!...

La anim'a ei am aflatu o scrisóre. O tiênu si acum, o veti gasi la mine. Puneti-o pre anim'a mea cându me ve-ti ingropá si eu voiu fi fericitu. Scrisórea ei este pre pênza alba cu metasa galbena. Câtu o fi cusutu ea la acea scrisore? Câte lacrimi va fi versatu ea? si câte suspine voru fi esitu din sênulu ei albu cá crinulu, pâna ce a finitu-o?...

Voi poteti ceti literele ei, dar' totusiu le mai scriu si eu odata pre hârtie, cá se mai suferu si eu si se-mi mai rumpu legaturele de pre ranele eternu-nevindecabile si se espiezu pecatulu scumpului meu tata. Ea 'mi scriá mie si 'mi scriá asia:

— „Dulce Laurentiu!

In fundulu Muresiului pre prundu, mâncare pesciloru póte se remana trupulu meu in veci. Ochii miei albastrii pre care tu i sarutái cu atât'a focu se voru inchide, si anim'a mea va incetá a bate departe de tine. — O! multu am plânsu! Multu m'am cugetatu la ce'a ce am se facu, — dar' a trebuitu se o facu. Cu câta doiosie te-am rogatu la prim'a întâlnire dupa departarea t'a, se-mi dáí pace, se me lasi cá-ci eu nu sum de tine, dar' tu nu ai voit'u... Si nu te blastemu pentru acést'a. Serman'a t'a anima me iubiá, si eu te iubiám încátu nu poteam resistá. O! Domnedieulu meu! tu vedi cá eu nu mai potu traí! Tu vedi cá traiulu meu venitoriu e incinsu de asia nori fulgeratori cari me voru omorí pre incetulu, dar' in doreri mai mari cá acelea ce mi le causezu eu prin mórtea mea. O! iérta-me Ddieule! iérta-me! — — — — —

Laurentie! déca va ajunge acést'a pênza scrisa pâna la tine atunci se sci cá nu eu 'su de vina cá te-am parasitu ci tatalu teu. — Éta ce mi-a scrisu elu:

„Matilda draga! Te-am crescutu la scóla impreuna cu fic'a mea. Ti-am implinitu ori-cându ori ce dorintia ai avutu. Te-am iubit si te iubescu cá pre copil'a mea, si acum'a vinu se-ti ceru unu lucru. Nu mai primí nici cându pre Laurentiu! Tu vedi bene cá nu-i de tine, fi tu mai cu minte decâtu elu!... Cere ori si ce dela mine pentru acestu sacrificiu si eu í-ti voiu implini cu dragu cá-ci iubirea mea faça de tine e mare... iubirea mea — a tatalui teu crescatoriu Juliu.“

Vedi Laurentiu! mi se cereá se traiescu fâra tine, si eu nu poteám... Spune-i tatalui teu cá sacrificiulu ce-lu ceru dela dênslu e cá se nu suferu pentru mórtea mea. Ér' tu dragulu sufletulu meu, fi fericitu... déca mai poti, si uita-me. Am fostu o biata copila seraca, dar' te-am iubit mai cá pre Domnedieulu meu. Spune Malvinei sororei t'ale cá dupa tine si dupa sermanulu meu tata a fostu prim'a care a ocupatu locu in sufletulu meu.

La revedere colo susu... te sarutu... Adio!  
Matild'a.

P. S. — Déca mai iubit in adeveru, de ce eu nu me indoiescu, — si déca trupulu meu se va aflá: inmormênteza-me sub salc'ia trista din cemeteriu. unde pentru prim'a óra mi-ai spusu cá me iubesci.  
Matild'a t'a.“ —

Ast'a e scrisórea ei pre care am cetitu-o lângu cadavrulu ei, si am plânsu, si care cându a cetitu-o tatalu meu a moritu de superare si dorere. Inca odata ve dícu, puneti-o la anim'a mea cându voiu fi mortu.

Si apoi cântati-mi la grópa, poes'a cea fâra intielesu, ce ai invetiatu-o dela mine, dulce sora! si carea numai aséra am cântat-o amêndoi. Am compusu-o eu... asia fâra intielesu si fâra síru, dar' e esita din o anima sângerânda si unu sufletu sdrobotu de dorere.

Déca mai poteám asceptá cu departarea mea din mediuloculu vostru, asiú fi facutu unu lucru bunu... dar' n'am mai potutu. Am asceptatu pâna te-am facutu fericita. Acum'a í-ti recomêndu se-ti iubesci barbatulu si se nu uit de mosiu Caruntu, si de securu Ddieu 'ti va dá binecuvântarea s'a... Rogati-ve pentru mine!

Adio!

Laurentiu.

#### IV.

Ospetiulu s'a finitu si fratele n'a mai sositu. Dar' a sositu unu moşnégu betránu cu o carte si ace'a erá ultim'a scrisóre a lui Laurentiu, ér' mosiulu erá mosiu Caruntu — — — — —

Trei mormente preperate cu flori se redica in cemeteriu sub o salc'ia pletósa — — — — —

Doi iubiti si unu moşnégu betránu dormu... dormu... si tacu... Dar' vântulu sufla printre frundie si o cantare lina aduce pre aripile s'ale:

Cându sórele cade ascunsu dupa muntí,  
Cu glasulu meu debilu strigu numele teu,  
Asia cum odata — condusu de iubire  
Sioptiám alu teu nume, o! angerulu meu! —

Apoi unu suspinu de sora si unu oftatu dorerosu de pretinu. — — — — —

Georgiu Simu.



## UNIVERSITATEA DIN COTNARU SI ALALTE SCOLE ROM. DIN SECL. XV—XVII.

(Urmare.)

4. Dein punctulu-de-vedere alu obiectului nostru ni se obtrude acumu intrebarea, óre in ce stare se va fi aflatu pe tempulu acumu atinsu instructiunea publica sî privata la strabunii nostri, esistenti inca asiá-dîcundu in fasie? Óre póte fi vorba inca depe acele tempuri indepartate despre vre o instructiune sî cultura la dînsii?

Responsulu, ce-lu potemu dá, pana la o ulterióra cercare sî sperata afla de documente istorice relative la romanimea acestoru tempuri vechie, nu póte fi decátu conjecturale; ci conjecturile probabili, fórte probabili, mintea sanetósa sî nepreocupata inca e constrinsa a le admite. Conjecturámu drept'acea, cá in regate cá celu romano-bulgaru dein secl. X., sî in imperie cá celu romano-bulgaru dein secl. XII. sî urmatóriele, sî in principate rom. cá celea ale lui Gelu sî Gladu in Daci'a traiana prein secl. X., cu atátu mai vertosu sub decursulu secleroru nemidiulocitu urmatórie in statele Romaniloru trans-carpatici, strabunii nostri n'au potutu fi fóra órecare gradu sî fóra órecare mediulóce de instructiune sî cultura macaru in cercurile loru superiori politece sî basericesci.

Cresce probabilitatea acestoru conjecture prein câte-va nenegabili iudicie documentali. Intre acestea unulu e, cá gloriosulu imperatu romano-bulgaru Calo-Ioane, cu altu nume Ioanitiu, — carele spre mai marea asecurare a independentiei imperiului seu fačia de celu grecu bizantinu se apropiá basericesce de patriarcatul Romei, mîndrin-du-se cu originea sa romana sî dandu multiamita lui Ddieu, căce lu-readuse la cunoscenti'a acesteia („multas egimus gratias omnipotenti Deo, quia visitavit nos servos suos indignos secundum suam inestimabilem bonitatem, et respexit humilitatem nostram, et reduxit nos in memoriam sanguinis et patriae nostrae, a qua descendimus“), <sup>1)</sup> acestu Ioanitiu imperatu intre altele cere de la pap'a Inocentiu III., cá acest'a se i tramita barbati cunoscutori de limb'a lat., cari se i póta interpretá scrisorile papali; éra spre a avé pe venitoriu elu insusi atari interpreti, tramite la Rom'a doi teneri, cá se se califice in limb'a lat. sî in alte scientie („misi autem ad tuam magnam sanctitatem pueros duos; unus nominatur Basilius, alius Bethalem; et detur ex praecepto eius, ut addiscant in scholis litteras latinas, quoniam hic grammaticos non habemus, qui possint litteras, quos mittitis nobis, transferre“). Ba vorbesce chiaru sî de nescari scripture vechie cronicali-istorice ale Romano-bulgariloru (imperatores nostri vete-

res, unus fuit Petrus, alius Samuel et alii, qui eos in imperio praecesserunt, sicut in libris nostris invenimus esse scriptum“). <sup>1)</sup>

Intrebámu acumu: se póte óre cugetá, cá intr'o tíera, in carea esistu dejá sî cronice, fire-aru fi fostu ele cátu de primitive, mance sî macre, mai alesu aflandu-se acésta tíera in vecinetatea culturai grece, se nu fia esistatu celu pucinu pentru elit'a societatei seculari sî eclisiastice mediulócele unei instructiuni baremi cátu de elementari? Sî anume, sub regi sî imperati, cumu vediumu, romani sî in regatu sî imperiu locuitu mare parte de Romani, se nu fia esistatu mediulócele unei instructiuni sî romanesci? Se póte crede, cá aceli interpreti latini tramisi dein Rom'a, sî desclinitu aceli juni reintorsi dein Rom'a cu cunoscenti'a limbei lat. sî a altoru scientie folosítórie, a casa in patria nu se voru fi ingrigitu de surescentia erudita necesaria?

Altu indicu nu mai puçinu remarcabile este, cá dupa o bula a papei Inocentiu IV. (1243—1258) Romanii Daciei antice dejá pre la a. 1100 d. Cr. si-aru fi traðusu liturgi'a depe slavonia in limb'a loru nationale. <sup>2)</sup> Decátu acestu faptu — candu una sórte gratiósá ne-ar favori a-lu poté constată sî prein alte documente — ce e, rogu-ve, mai in stare de a atestá de o parte viu'a conscire-desine nationale a strabuniloru nostri depe acele tempuri, éra de alt'a unu anumitu gradu de cultura, mediulóce de instructiune sî zelu cátra scientie la dînsii?! Fia inse ori-cumu, un'a pare a fi constatatu dein capulu locului, cá adeca precumu scimu cá a fostu in aceste tempuri asiá-dîcundu ale amurgului intre nópte sî dí la fratii neo-latini sî la alte poporatiuni dein apusu, asia va fi fostu de bunaséma sî la noi neo-latini orientali asilulu sî foculariulu principale séu p'aci exclusivu alu scientiei in baserica sî in monastiri.

5. Ci de la conjecture mai multu au mai puçinu probabili se trecemu la fapte deplinu constatate, de la murgulu demanetiei la deplin'a lumina a dílei.

Cá trecutória de la intunerecu la lumina ne sierbescu institutele de invetiamentu infientiate indata la inceputulu seclului XV. de príncepele Moldaviei Alesandru celu bunu. Acestu mare príncepe, „alu doile intemeiatoriu alu Moldovei“ cumu l'amu poté cu totu dreptulu numi, se destinse nu puçinu sî prein glorióse fapte de arme. Mai vertosu inse sî in prim'a linia prein una gubernare dein cele mai intielepte in cursu de 32 de ani de la 1401—1433, prein reorganizarea dein fundamentu a afaceriloru tieiei, prein introducerea de reforme salutari in toti ramii administratiionali redicá védi'a Moldovei la acea culme, incátu imperatulu bizantinu Ioane Paleologu dede prínceplui Alesandru titlulu de rege (*Βασιλευς*), tramisii lui Andronicu Paleologu i adusera coróná si man-

<sup>1)</sup> Vedi la *Laurianu* Tentamen critic. in lingv. Daco-rom. Vindob. 1840, pag. XXV.

<sup>2)</sup> *Bar. Andreiu Siagun'a* Istori'a bisericeii ortod. orient., Sibiiu 1860, t. II. pag. 69.

téa regale, éra pap'a Romei vorbindu de Moldov'a i diceá „regnum Moldaviae.“ <sup>1)</sup>

Coron'a totororu fapteloru s'ale de mare domnitoriu o puse Alesandru prein aceea, cá in Sucév'a, resiedinti'a sa sí capital'a de atunce a principatului, infientiá una *scóla de derepturi* dupa modelulu celoru dein Constantinopole, in carea profesori adusi dein Constantinopole esplicá basilicaliele sí altele. Nu numai atât'a, ci intemeiá totu la Sucév'a o alta *scóla pentru invetiarea limbeloru grece, latine si slavóne*, cumu sí *clasi de studiulu teologiei*, despre cari ultime istori'a ne repórta, cá insusi metropolitulu tierei Teoctistu amblá intr'insele spre a intrepotá eleviloru dogmele bisericeii.

Asiadara, precumu vedemu, una formale academia inceptória cu facultate de derepturi, filosofica séu de limbe sí teologica!

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silaei.



### LA O COPILA.

De unde esci copila?... din ceriu, din alta lume?  
De esci asia frumósa! — si care-i alu teu nume?  
Esci fee?... esci unu angeru, din mandrulu paradisu,  
Seau díu'a fericirii ce o-am vedintu in visu?...

Esci fiica din palate, ce nu scii de dorere?...  
Crescuta in porfira, dedata la placere,  
Ce 'n gratii, in avere, in pompa stralucesci,  
Si 'n giurulu teu, parfume divine, respandesci?...

De unde esci copila?... de unde — acea frumsétia  
Si gratii rapitóre, pe tener'a t'a fačia?...  
Si 'n calea vietii mele, de ce óre-ai esitu,  
Se-mi faci viét'i'a lina... si traiulu fericitu?...

Seau chinuri, suferintie, doreri ingrozitórie  
Se suferu 'n ast'a lume, lipsitu de-a t'a amóre;  
Si traiulu meu in lume se fie urgisitu  
Cá nóptea, cá pecatulu, cá iadulu de urítu!

Oh, nu!... oh, nu se póte, se fii asia crudela,  
Se lasi in suferintia, o anima fidela, —  
Se n'ai compatimire, se nu sémtiesci amoru  
In senu-ti pentru-unu june ce arde de-alu teu doru!

Cá-ci fruntea t'a cea dalba, si faci'a t'a virgina,  
Pe care inocinti'a, blandéti'a se imbina,  
Privirea t'a cea dulce, surisulu teu cerescu,  
Vestescu cá esci fiintia din corulu angerescu!...

(1881.)

Florianu Selagianu.



## NUMERII 76 si 77.

— Naratiune istorica. —

(Urmare.)

Din acestu momentu se pareá Mazuchelli a fi judecatu mai puçinu favorabilu din partea ténérului seu amicu cá mai inainte. Continuele batjocuri ale aceluia preste objecte, care inaintea lui Fedoru eráu ponderóse si cá sante, i veniáu acestuia din dí ce mergeá totu mai nesuferibile, cu atâtu mai vèrtosu cá contrastáu tare cu bunavointi'a, care i-o manifestá Suwarow, si cu stim'a si reputati'a ce-si cascigase inaintea celor'alalti colegi Ba 'lu aduserá acolo, in cátu se cugetá a se desface de majoru celu puçinu cu locuinti'a, de-óre-ce obligamentulu mai dinainte fačia de elu nu i incuviintiá pasulu la o desfacere de totu de acelu'a. Ba la inceputu sènguru 'si faceá impu-tari, cá s'a portatu cu recéla fačia de dènsulu, cá fačia de unu barbatu, carui'a are de a-i multiemí in mare parte pusetiunea, ce ocupa, bá câte odata sènguru se numiá nemultiemitoriu; cu tóte acestea preste unu sèmtiementu nu poteá dominá si acelu'a erá, care 'lu departá pre dí ce merge totu mai tare de Mazuchelli. Impregiarari caracteristice contribuiáu multu la nutrirea aceluí sèmtiementu. Suwarow merse cu increderea fačia de junele inginieru atâtu de departe, încátu i concrediu hartii de mare insemnate referitórie atâtu la intrég'a espeditiune, cátu si specialu la asediarea Ismailului pentru cá se le decopieze pentru principele de Coburg. Fiindu lucrulu de totu urgente, Fedoru trebui se lucre tóta nóptea. Dedinéti'a a fostu chiepmatu la generalu, cá-ci nóptea turcii fecera o navala, si din asta cauza a trebuitu se insoçiésca pre acelu'a la o recognosciare. Cu propusulu de a se apucá éra de lucru dupa reintórcere, pachetá Fedoru cu ingrigire acetele si le inchise in coferu.

Cátu de mare fú mirarea junelui, cându, la inceperu lucrului, aflá tóte acetele aruncate unulu preste altulu, ba unulu referitoriu la Crimia chiar' lipsiá. Tóta baterea de capu, cá nu cumva a fostu insusi la plecarea s'a caus'a acestei disordine, remase fora resultatu. Coferulu 'lu lasase incuiatu, in chilia afora de majoru nu a fostu nimene, acest'a inca cu puçine minute inainte de re'ntórcerea s'a s'a departatu. Abia dupa câteva díle, precându hartiile se afláu éra in portfoiulu statului majoru si se convinse, cá din actulu ce lipsiá se mai afla o copia si cá originalulu nu e de o ponderositate decidietória 'si recascigá încátva liniscea interna. Junele se decise a fi pre venitoriu cu mai mare precautiune. Totu-de-a-un'a inainte de a-si inchide hartiile, le arangiá cu tóta acurateti'a si totu-de-a-un'a puneá unu semnu, din care se póta cunoşce, déca cineva ar' avé cutezarea a deschide vre-unu plicu, cá numai decátu se póta face aretare.

Ajutorulu asceptatu pentru intarirea trupeloru asediatóre sosisè deja si erá asediatu in castru. Se vorbiá intre soldati de unu asaltu, care erá se se intreprinda. Erá intr'o deminétia, cându

<sup>1)</sup> G. Missail Epoc'a lui Vasiliu Lupu sí Mateiu Basarabu VV., Bucuresci 1866.

Fedoru se află în midiuloculu scrisoriloru s'ale precum și a desemnelor, care le studiă, cându Mazuchelli, care fusesă la generalu, intră cu graba în lăintru dicându lui Steinheil:

Ai se mergi la Suwarow cu tóta grab'a, siefi suntu la olalta, te ascépta.

Fedoru 'si pachetă hartiile.

Iute! iute! — strigă majorulu cu batjocura; grabesce, sbóra! Marte e cu nerabdare; elu numera minutele.

Fedoru cunosceá naravulu generalului: erá un'a din trasurile lui caracteristice, de a cercá, a cunosce depre grab'a, cu carea cinev'a implinesce unu mandatu, cá unde l'ar' poté intrebuintiá mai acomodatú pre respectivulu; de ace'a elu imbotí scrisorile, le inchise în unu portfoliu, pre care 'lu inchise în coferu și se departă. Elu află pre Suwarow incungiuratu de siefi regimentelor.

Noi vomu incercá o lupta de-a mân'a, díse Suwarow. — Vomu incercá a cuprinde cu bajonetele fortaréti'a, si cu ajutoriulu lui D.-dieu vomu pune pre forturi flamurile santei nóstre Rusie. Intreprinderea nu va fi fora succesu si nici nu póte se nu reiésa bine; va costá inse multu sange. Cá se crutiamu sangele voiu tramite pre majorulu Mazuchelli la Ismailu, cá se provóce pre Feraskiru la predare. D.-t'a Steinheil 'lu vei insoçi. Tem'a propria a misiunei jace asupr'a umeriloru d.-t'ale. D.-t'a 'ti vei luá notitie secure si acurate despre drumulu, pre care va merge colón'a de asaltu, carea va strabate prin poligonulu bendericu si brokicu, cá se asaltamu din lăintrulu cetatiei cavalerulu de pétra, punctulu principalu de resistintia. D.-t'a vei conduce în persóna acea colóna si ast'felu scii si ponderositatea precum si onórea impreunata cu acésta comisiune.

Fedoru fú fórt surprinsu la cuvintele generalului. Erá acést'a o tema, carea déca va duce-o fericesce la capetu va se-i cascade mare onóre, la din contra inse poteá se-lu incarce cu rusíne. Elu se uită la generalii, cari incungiuráu pre Suwarow între cari erá si comandantulu flotilei de asaltu, toti ostasi vechi, ale caroru capete eráu incununate de merite cascade pre campulu de gloria, cari toti cautáu cu mare interesu la tenerulu inginieru.

Escelenti'a vóstra!... gangaví Fedoru neaflandu-si cuvinte. Eu sciu se pretiuescu onorific'a misiune, de carea me invrednicíti, eu promitu a indepliní cu gloria, detorinti'a ce 'mi impuneti seau a muri cu gloria — iertati-mi inse a observá, cá aveti oficieri inginieri de esperintia si mai de etate.

Fie! — Pre d.-t'a te-am alesu! 'lu intreprusé Suwarow cu fruntea inretita. Mergi acuma! D.-t'a 'ti vei scí misiunea!

O clătire usióra de capu din partea generalului fú semnulu pentru Fedoru cá se se departe. Elu cuprinsu de deosebite sentiemente grabí cátra locuinti'a s'a. Elu cunosceá prea bine sistem'a neregulata de edificare a torciloru chiar' si în ce'a ce privesce intariturile. Elu scia cá nu se va inielá intru nemica în studiarea terenului, poteá scí

inse si ace'a cá asaltulu va avé locu înainte de reversatulu zoriloru, inca în nóptea ace'a; cátu de usioru s'ar' poté intemplá o raticire a colóneloru de atacu în amesteculu luptei, în intunerecu sf în unu labirintu de case neregulate asiediate? O conducere falsa poteá se costé viéti'a a sute de luptatori. Cátu de mare erá responsabilitatea, care trebuiá se o íee Fedoru asupr'a tineriloru si debiloru sei umeri! Acestea cugete trebuiáu a dá locu altor'a în sufletulu lui Fedoru, si acelea se indreptara asupr'a onórei carea jaceá în insasi comisiunea concredita. Impregiurarea cá dintre a-tati'a oficieri de ingineria priceputi si esperti nu a aflatu pre nime aptu a-i concrede acést'a misiune grea o apretia dñsulu, si inca mai vértosu, cá acést'a grea si periculósa intreprindere, carea le stá înainte i s'a increditu din partea unui din cei mai probati generali. Intre contemplári de atare natura ajunsé la cuartirulu seu. Elu se mirá cá majorulu inca nu erá gat'a de caletoria, de-si înaintea casei lorú stá unu despartimentu de cosaci si unu trompetariu gat'a spre pornire. În catev'a minute tóte fúra gat'a. Fedoru si Mazuchelli plecará în tropu linu spre Ismailu. Cátu ce se apropiará cá la o puscatura de tunu, casacii la ordinulu datu remaserá indereptu, éra dñsii cu trompetariulu pornira incetulu cátra pórt'a benderica. Abia se apropiara ceva-si mai tare, si pre cându trompetariulu puse instrumentulu seu la gura si incepú a suffá, dintr'unu fortu, care stá înaintea lorú, se redicá unu noru de fumu desu si unu glontiu de 24 pundi siutierá pre de-asupr'a capetelorú lorú. Mosleminií se precepu puçinu la musica, díse Mazuchelli rídiendu cátra tenerulu seu insoçitoriu, mai bine ne vomu intielege cu batistele.

Cându suffá trompetariulu din nou, Mazuchelli trase din pusunariu o batista si în adeveru alta puscatura nu mai urmá.

Dara ce e acést'a, d.-le majoru? întrebá Steinheil rídiendu, d.-t'a faci semn cu o batista rosia? Déca mai comandéza undeva vre-unu betranu capriciosu, acel'a 'ti va respunde cu o impușcatura de cartaci.

Ce cugeti d.-t'a? continuá Mazuchelli cu unu rísu tare. Osmanii suntu cu multu mai galanti decâtu se pușce asupr'a coloei lorú nationale. În adeveru poti se ai dreptu, eu neci nu am cugetatu la colórea stindardului meu de parlamentar.

Trecú unu patrariu de óra, de cându priviá Fedoru cu atentiune terenulu si incercá a-si imprimá pre cátu mai bine pusetiunea acelu'a în memoria, pâna cându se dede semnu de apropiere. Semnulu se dede depre vérfulu valului de capetenia; ambii oficieri se apropiara de o portitia de esíre, alu carei podu se lasá în josu. Primitoriulu lorú fú unu bimbasia betranu alu janicieriloru. Acel'a aruncá o privire posomorita asupr'a lui Fedoru, mai amicabila inse asupr'a lui Mazuchelli, care pareá a nu fi observatu acést'a. Oficieriulu turcu fú provocatu a-i conduce înaintea teraskirului. Elu porní înainte, Fedoru si Mazuchelli í-i

urmară. In scurtu tîmpu ajunseră in cetate. Fedoru mergeă atătu de incetu precătu numai poteă, ager'a-i privire caută in tôte partile cu ingrigire, osebitu inse cāndu veni in apropierea cavalerului, la care 'lu fece cu deosebire atentu generalulu. Elu nici nu bagă de sēma la privirile infuriate si pline de ura, cu care erău intempinati de glôtele de janicieri, cari amblău in cōce si in colo pre drumu. Chiar de ar' fi preceptu ocarile, cu care erău incarcati din tôte partile: dșauru, kelb (paganu, cāne) etc. nu l'ar' fi conturbatu in scrutarile s'ale. Pāna aci 'si imprimă cu acuratetia in memoria calea, — elu asceptă numai unu momentu, cā neobservatu se sî le pōta notă acele observate prin o trasura de cerusa pre o bucata de pergamentu, dar' tocmai intrara in bazarulu celu mare. Aci nōue lucruri i se infașisara, cari pareău a-i revocă in memoria nesce suveniru obscure. Loculu, casele, pravaliile î-i pareău cunoscute, î-i veniău cā si cāndu le-ar' fi mai vediutu vre-odata. Revocāndu-si in memoria primii ani ai prunciei s'ale, 'si aduceă aminte cā prin visu de o cetate cu strade anguste, curbe si intunecōse si osebitu de unu piatiu, unde se vîdeău marfe de tōta speci'a din partea onoru barbati cu barbe lungi, cari siedîndu pre banca seau josu trageău prin nesce tievi lungi din ciubucele aprinse. Elu 'si aduceă aminte cum mergeă elu de mana cu tatalu seu, de care nu-si aduceă aminte de cātu cā prin visu, sēnguru portulu europeanu î-i mai remasesē viu in memoria; cum amblă adese printre acele pravalii seau prin portice privîndu armele lucitōrie si ornamentele pompōse de cāi, dara dintre tōte, cā copilu mai cu atentiune la feluritele soiuri de pōme.

Cu cātu cugetă la acelu tîmpu mai multu, cu atātu i se pareă mai multu, cā inaintea sufletulu seu se redică cā de dupa o perdeă unu valu de scene totu mai cunoscute. — Da 'si dîceă elu, chiar' ast'felu eră cā aci, colo pravali'a cu spadi lucitōrie, colo vendietorii de pōme, si inadeveru, colo lānga mosiea, ale carui patru minarete se redică asia maiestaticu in susu, fū pravali'a betranulu si grosulu vendiatoriu de smochine, care eră totu-de-a-un'a asia de amicabilu fația de mine si carui'a tatalu-mieu totu-de-a-un'a î-i caută pul-sulu si trebuiă se i-se uite la limba. Trecîndu din piatiu se apropiara de unu edificiu grandiosu incungiuratu cu muri inalti. — Acuratu 'si dîse Fedoru, eu trebue cā am fostu aci! Colo pōrt'a cea puternica, arborii cei umbrosi si ici mosie'a cu patru minarete, de unde strigă omulu celu cu barba alba totu-de-a-un'a cā nebunu. Cātu ce s'a deschisu pōrt'a si intrara in curtea estinsa inchisa cu diabrele, in giurulu carei'a se estindeă o gradina mare, presupunerea lui Fedoru a fostu totu mai aprōpe de probabilitate. Nu mai eră nici o indoiēla. Aci a traitu elu cā copilu. Elu 'si aduceă bine aminte cum se uită elu pre pōrta la janicierii cu barba alba cu bastōne albe a mana cā nesce pagodi, seau cum 'si consumău ei pilau-lu loru; cum zidariă elu pre zavodii legati de casu-liele loru de pētra; cum se jocă elu adese in

gradin'a ace'a mare. Ōre nu me insielu? 'si dîceă elu. Ōre nu e totulu unu chipu alu fantasiei? Dēca e adeveru, atunci indata dupa murulu cel'a trebue se fie unu locu de petrecere si unu pavilonu. Acolo me jocām adese cu copil'a cea mica, — dar' stāi — cum o chemă? — dara! cu mic'a Anastasia. Colo ne uitām adese prin diabrele.

In acelu tîmpu, pre cāndu medită ast'felu junele nostru, esī de pre o usia laterala a edificiuu giganticu mergîndu spre partea din dereptu a curtiei unu oficieru de janicieriu.

Elu le adusē la cunoscintia cā Mechmetu Auduslū a demandatu cā se chime pre chanii din Crimi'a, de-ōrece elu numai in presentia acelor'a voiesce a primī pre parlamentari... Dēca va fi cu placere, adausē elu, intrati colo in cas'a defterdarulu grecu (perceptoru) alu pasiei cateva momente.

Cāndu se întōrse ērasi oficierulu de janicieriu, turculu care i-a condusu pana aci, mersē cu densii intrandu pre o portitia de diabrele in gradina. In drēpt'a se află o casa scunda, dara cum se pareă cu gustu arangiata, la partea drēpta a acelei'a eră unu pavilonu frumosu. Acum nu mai eră nici o indoiēla pentru Fedoru, cestu din urma eră loculu de jocu alu prunciei s'ale. La intrarea ofieriloru in casa, i intempină domnulu casei, unu barbatu caruntu in vestminte simple dar' tare oneste.

Poftiti in laintru d.-loru, le dîse betranulu amicabilu in limb'a rusa. Baremi de ar' fi onōrea, carea mi-o dati unu nuntiu fericitu pentru noi toti.

Cu curiositate caută Fedoru prin casa, i-se pareă cā si cāndu ar' fi fostu elu acolo cā pruncu, totusi nu eră securu. Betranulu i veni cunoscutu dara si aci î-i lipsiă securitatea.

Se incinse unu discursu, care curgeă acusi in limb'a rusa, acusi in cea neo-greca. Obiectulu discursulu eră resbelulu si pacea, si betranulu se pareă a o dorī pre acēst'a din urma.

V'asiu potē servi, d.-loru, cu o cafea nēgra si ceva de imbucatu? intrebă betranulu batēndu de dōue ori in palmi.

Usi'a se deschide, si ce vede Fedoru? O fetitia tenera in portu de diumetate grecu si diumetate turcescu, o frumsētia de care raru s'ar' fi mai potutu gasī in tienuturile acelea, intră in chilia. O figura minunata, a carei armonia puçin'a inclinare spre ingrasiere o mai inmaria, trasurile façiei rapitōrie ochi fociosi mari lucitori, nesce vucle de abanosu abundante se poteău vedē de sub sialu, care eră invertitu in giurulu capulu cā unu turbanu.

Privirile barbatiloru se indreptara asupr'a junele fetitie.

Mazuchelli pareă a o inghitī cu privirea.

Cauta, privesce! dîse frantuzesce Mazuchelli cātra Fedoru. O fiantia din paradisu, dar' nu pamentēna.

Fetiti'a pasī mai aprōpe si imbiă pre straini cu cev'a de imbucatu, unu servitoriu in urma-i si veniă cu o tasa cu cafea nēgra.

Fii'ca mea! dîse betranulu recomandandu-o strainiloru. Scusati domniloru, cã dupa datin'a tierei ea trebue se ve servésca cu acestea.

O adevărata regina, betranulu meu domnu! dîse Mazuchelli, aruncandu astut'a-i privire asupr'a junei, — si ar' meritã cá noi se fimu servii ei.

Fedoru intr'ace'a stete fora de a vorbi. Elu 'si ficsã ochii asupr'a junei, carea asemenea 'lu priviã cu mirare. Crerii lui Fedoru erãu cuprinsi de mii de suveniru, frumós'a greca inca pareã a fi cuprinsa si mișcata de impresiuni si sîmțiente deosebite. Fedoru cá electrisatu sãri dreptu in susu si esclamá:

„Anastasia!“ — „Fedoru!“ fũ respunsulu copilei cu unu tonu dulce de abia audibilu.

Ce draci? intrebã Mazuchelli, ce e ast'a? voi sunteti cunoscuti?

Pre Panagi'a! esclamá betrãnu cu cautãndu la june. Cum? dõra nu esci?

Eu sum Fedoru Steinheil! respunsè junele nostru.

E posibilu? intrebã cu bucuria stapênulu casei. Fedoru, fiulu amiculu meu mortu alu mediculu Steinheil? Soçiulu de jucarei alu Anastasiei miele?

Da! respunsè Fedoru.

Si nu-ti mai aduci amente de betrãnu Papamauros, care, precãndu erã tatalu dt'ale medicu la predecesorele lui Auduslu, la Suleiman pasi'a, te purtã de multe ori pre braçia?

Aievea mai tôte le-am fostu uitatu! respunse Fedoru confusu. Chiaru trasurile feçiei bunulu meu tata nu-mi mai vinu in mente.

Oh! acestea le vei vedè numai decãtu, eu am unu portretu dela dênసు, esclamá voiosu betrãnu. Vino numai! elu e in chili'a ceea.

Fedoru urmã betrãnu. In restêmpulu acel'a Mazuchelli 'si petrecu cu frumós'a greca. Ochiulu italianulu schinteia, cãndu se indreptã asupr'a frumósei figuri, — elu aprucã alb'a-i mãna. Copil'a sfiosa cu greu suferia acést'a, totusi respectulu façia de unu omu de o parte de rang, de alta parte betrãnu, o retienu de a si-o trage repede din mân'a aceli'a. Italianulu 'si propusè tare de a mai cercã ocaziune cá se-si mai revéda scumpululu clinodu in ori-ce impregiurare, ori va cadé fortaréti'a la rasi, ori va remãné in mân'a turciloru, atãtu de tare fũ rapitu de gratiile Anastasiei.

Pãna discura Mazuchelli cu frumós'a Anastasia, oficiariulu janiceriu flegmaticu si in linisce aruncã fumulu de tutunu in nori undulatori in aeru, sorbindu cu placere din cãndu in cãndu din cafeau'a s'a négra. In urma esira si Fedoru cu betrãnu din chili'a in care intrasera cu puçinu mai inainte.

(Va urmã.)

(Wachsman.)

J. Tanco.



**Cronica.** — Dlu **Alesandru Lebu** proprietariu in Cacova si Sibiu, din pietate catra memori'a repausatei s'ale soçii *Maria n. Cioranu* a destinatu „de-o-camdata“ (cum dîce ds'a) pentru scopuri de binefacere culturale **1000 fl. v. a.** Acésta suma o au si pusu la dispositiunea dlui *Simeonu Popescu* protopresbiteru alu tract. Sibiu, care o au distribuitu ace'a precum urméza: — 1. Scoléi romãne de fetitie infientiãnde in Sibiu de catra Asociatiunea transilvan. 200 fl. — 2—5. Fonduriloru culturale a besericeloru gr. or. din Sibiu, Rusciori, Cacov'a si Seliste câte 200 fl. .... 800 fl.

Oftamu — generosulu donatoriu: viétia indelungata si prospera; ér' natiunei romãne: multi barbati cá d.-s'a.

**Calea ferata** lini'a Deesiu-Bistritia se va deschide in 1 Maiu st. n. a. c. Totu in primavér'a acést'a se voru pune in lucrare si alte linii de cale ferata, — un'a pornindu dela Deesiu va se usiureze comunicatiunea cu Selagiulu si alt'a va merge pe Somesiu in josu pãna la Bai'a-mare, unde se va impreunã cu ace'a ce duce la Satu-mare si mai departe. Se proiectéza apoi si o alta linia de cale ferata, care pornindu din Gherl'a va trage oblu la Campi'a Transilvaniei si se va inbuçã in lini'a M.-Ludosiu — Bistritia, — acést'a inse numai in anii urmatori se va pune in lucrare.

Dlu **Ionescu Valbudia**, absolventu alu scoléi de sculptura din Paris, a carui statua a obtienutu unu mare succesu la espositiunea din anulu trecute, se afla in Rom'a, unde se ocupa cu esecutarea unei statue, care a fostu admirata de cei cari au veditu-o.

**Piano de cusutu.** Pianulu va deveni in curêndu foslositoriu. La Paris adeca s'a inventatu unu piano, care cõsa pe tẽmpulu cântarii. Acele se punu in mișcare de câte ori se batu tastele si confectionéza totu-feliulu de cuse-turi. Spre acestu scopu s'au compus deja mai multe piese de piano, pe care cântãndu-le, se pregatescu mantale, siurtie, batiste, asia încãtu cãndu se termina actulu, e gatitu si vestmentulu. Se spune, cá lucrulu e probatu. Bietii barbati voru fi recompensati prin inventiunea parisiana pentru suferintiele de urechi.

**Descoperiri archeologice.** — Cercurile archeologice din Atena suntu in mare ferebere asupr'a importante-loru descoperiri, ce s'au facutu cu ocaziunea despropari-loru din Acropole in dílele din urma. Unu siru de inscriptiuni, de colõne si statue de diei, de o frumusetia deosebita, pictate si mai tôte bine conservate, s'au gasitu in partea sudostica a Erechteionulu, intr'o adâncime de doi metri sub supraçia. — Archeologii suntu de parere, cá voru urmã inca multe ast'feliu de descoperiri, aeducũndu acést'a din positiunea statueloru aflate, care aréta, cá ele au fostu cu intentiune asiediate si ingropate acolo. Se crede, cá acést'a s'a intemplatu pe tẽmpulu resbóieloru persice, asia dar' cu multu inainte de Phidias.

**Societatile slave** facu pregatiri mari pentru serebarea, in anulu 1888, a aniversarii a 900 de ani dela convertirea Rusiei la crestinismu.

**Balul casinei romane de Beiusiu.\*)** Domnule redactoru! Fiindu convinsu de ospitalitatea ce ve caracteriseza, de si cam tardiu, mi permitu a ve rogá se benevoiti a dá locu in colónele „Amicului Familiei“ rënduriloru urmatóre:

Nu de multu s'a întemplatu in Londonu cá lord-majorulu, in onórae mai multoru óspeti chinesi, cari pre atunci cá tramisi din partea guvernului petreceáu in Londonu, a arangiatu unu ba'u pre un'a din náile de pe ríflu Themse, cari la intrebarea, cá ce dicu despre petrecere si in specie despre jocuri? au respunsu: „Tóte suntu frumóse si placute inse ne miramu multu, cá pentru ce nu incredeti indeplinirea acestui lucru atátu de obositoru servitoriloru?“ Fíresce cá si la jocu se recere anima plina de viétia si umore — si nu anima de éscá cá a chinesisiloru; dísci: anima plina de viétia si umóre, dá, cum e a romániloru beiusiani, despre ce dovada eclatanta e balulu casinei arangiatu la 27 Febr. a. c. N'a fostu inse balulu acest'a arangiatu numai pentru jocu, ci a fostu arangiatu pentru cá si románi beiusiani cari (cu puçine escepçiuni) suntu petrunci de demnitatea loru nationala se arate cá ce potu produce pe terenulu socialu.

S'a mai arangiatu in carnevalulu a. c. aici 2 baluri, alu notailoru din cercu si alu pompieriloru, dar' aceste in tóta privint'a suntu inderetrulu acestui'a. — Succesulu materialu e indestulitoriu ér' celu moralu e splendidu. Onóre si lauda initiatoriloru si comitetulu arangiatoriu.

Sér'a cam pe la 8 $\frac{1}{2}$  óre 'ti erá dragu se privesci cum unduléza parecibile tenere 40 numerate rëndu pe rëndu precum 'i diregá capriçiele melodiiloru musiceii. In totu coltiulu si in tóte animele erá o adevérata bucuria si veselie pre care doriái cá Ddieu se o totu tiéie!

Din cunun'a compusa din flori si floricele notezu urmatórele: Dómnele Cior'a (Oradea mare), Farkas, Hajdu, Ignatu, Casioltianu, ved. Marienescu, Mihali, Muresianu, Antiti'a Papp, Veturi'a Popu, Sabau (Valani), Simai, Steiner, Teocharu Venteru (Sambotság) scl.

Dar' lasu se urmeze câte-v'a si din viorele, cari tóte eráu adevérate románcutii cu obrazu furatu din sóre si cu ochi de deochi: sororile Bodnaru, sororile Cior'a (Oradea-mare), Ditz (Oradea mare), Dum'a (Borosineu), Dringo, sororile Hajdu, Casioltianu, Lesianu, Onag'a Pintie (Suplacu), Popu (Petreasa), Palady (Fenisiu), Simai, Steiner, Valeanu, Venteru (Sambotság) scl.

Sub pausa 12 teneri studenti costumati, sub conducerea tenerulu Iuliu Moldovanu, au jocatu cu focu si mare verva „Calusierinlu“ si „Batut'a“. 'Ti crescea anim'a vediéndu-i cá pe nesce

„Románasi tóti pui de leu  
Pogoríti din neamu de Dieu.“

Petrecerea a duratu pâna la 7 óre din dí cându ne-amu departatu cu totii ducúndu cele mai frumóse si mai dulci suveniru. Tiron.

**Bibliografia.** — „Istori'a Romaniloru“ scrisa de nemuritorulu „Petru Maioru“ si edata din nou cu litere strabune (latine), se afla de vendiare la societatea editóre, cu pretiurile cele mai reduse, si anume unu esemplariu brosiuratu cu 1 fl. 30 cr. ér' legatu cu 1 fl. 80 cr. — A se adresá la: Societatea academica „Petru Maioru“ — Budapest. (Váczy utca 13. II. 30.) Abonantii nostri si-o potu procurá si prin miidulocirea nóstra.

**Probitatea in copilaria.** Schitia din sfer'a educatiunei. Dupa Ernest Legouvé membru alu academiei franceze. Pretiulu unu esemplariu bros. e 10 cr. 10 esemplare costáu 60 cr. v. a.

**Poterea amorului.** Novela de Paulin'a C. Z. Rovinaru. Pretiulu unu esemplariu brosiuratu costa 20 cr. 6 esemplare 1 fl. v. a.

\*) Acestu reportu ne veni dupa inchierea nrului trecut. Red.

**Spicuire din Istori'a pedagogiei la noi — la romani.** De V. Gr. Borgovanu. Editur'a „Preotulu Romanu.“ Pretiulu unu esemplariu 15 cr. 5 esemplare costáu 60 cr. v. a.

**Renascerea limbei romanesci in vorbire si scriere.** De Dr. Gr. Silasí. Brosiur'a III. ultim'a. Costa 30 cr. — Opulu intregu costa 1 fl. v. a. — Se potu procurá dela Cancelari'a Negrutiu in Gherl'a — Szamosujvár.

## Gacitura numerica.

De Eugenie.

3 2 14 9 7	}	De elu se nu fugi nici cându,
9 5 1 15		Cá vei remané flamendu!
13 4 3 5	}	Celu cu bune fapte
10 5 11 12		De elu se-aiba parte!
8 9 10 13 7	}	Ast'a déca nu ar' fi
1—15		Nimene nu ar' munci.
	}	Prin Sahara se cam afla
		Si de caravane se cauta.
	}	Ori ce zidu de-ar' fi asiá
		Multu tému nu s'ar' derimá.
	}	A fostu unu june 'nvetiatu
		Nu de multu a repausatu.

Terminulu pentru deslegare e 4/16 Aprilie a. c. Intre deslegatori se voru sortiá carti, icóne si alte lucruri de valóre.



## Post'a Redactiunei.

La numerulu urmatoriu se voru allaturá icónele, cari le damu cá premii gratuite abonantiloru pe anulu intregu.

**Banii de prenumeratiune fíresce ca suntu a se trimite totu-de-a-un'a inainte.** Acést'a cá respunsu la mai multi cari ne intrebára: cându se trimita abonamentulu. Pe acceptare nici nu damu foile nóstre, cá-ci ori cene voiesce se le aiba, póte us oru platí pretiulu loru, de nu altmintrea, in rate de 2 séu chiar' si de 1 fl.

**Olympia** se va publicá, dar' numai cev'a-si mai târdioru.

**T. B.** Ne rogamu a ni se reportá inmediatu, cá-ci repórtele târdii nu se prea cetescu.

**Unu asistentu in Nasendu.** Corespondentiele la cálcâiulu caror'a nu se numesce baremi pentru Redactiune numele scrietoriului, nu le potemu publicá. — Corespondentii fie securi cá noi pastramu celu mai riguros secretu. — vremu totusi se scimu cá dela cene ne vinu scrisorile, cá nu cumv'a se fimu dusi pe ghaicia de cene-v'a.

**Catra Romani.** Nóptea anului nou. Mamei miele Responsulu paseruciei — dovedescu talentu poeticu. Autorulu loru s'ar' cáii mai târdiu de publicarea acestor'a, — cá-ci preste puçinu póte se produca lucrari de valóre.

**Domnisiórei I.** — Am voiitu... Nu me acceptá. — Ascemenea.

**Catra I. a.** Totu asiá.

**O meditare in sér'a de anulu nou.** Nu altumintrea.

**Unu visu.** Fericirea. Te-am iubitu. Mândrei. Sufertintia. Regretámu dar' de auctorii acestor'a nu ne potemu esprimá totu asié de favoritoriu. Aceste incercari nu le-au succesu de locu.